

فهرست الجلد الاول

صفحة	سورة الفاتحة	صفحة
٠٣٥	سورة البقرة	٠٠٤
٠٦٩	سورة آل عمران	٠٠٥
٠٩٩	سورة النساء	٠٨٠
١٢٠	سورة المائدة	١٢٣
١٦٣	سورة الانعام	١٦٩
١٩٣	سورة الاعراف	٢٠٤
٢٢٣	سورة الانفال	٢٣٦
٢٥٢	سورة التوبة	٢٧٤
٢٨٣	سورة يونس	٢٩١
٣١٤	سورة هود	٣٢٤
٣٤٣	سورة يوسف	٣٤٢
٣٧٢	سورة الزمر	٣٦٢
٤٠٠	سورة الحديد	٣٨٢
٤٢٩	سورة ابراهيم	٣٩١
	سورة الحجر	٤٠٠
	سورة النحل	٤٠٨
	سورة الاسرى	٤٢٩

الجلد الاول من تفسير زيد الاثار

صاحب اميناز علي وسليمان افنديلر

برنجی دفعہ اولہ رُق

هرحقى صاحب امينازہ عائد اولہ جنى

اشبو مهور اولدنيغى صورتلا
سخنه نظريه با قيلور

معارف نظارت جليله سندن اعطا بيوريلان رخصت ولقياز
اوزرينه با يزيد ده كتبه حانه تحننه رضا افندي مطبعه سندن
طبع وتمثيل اولمشدر ۱۹۶۲هـ ۱۹۷۲

فتاوى نفس نبي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بأى قوة أدرك ذات من تنزهه عن سمات الحدوث والتزوال ويأبى حاسة أن يجزم عن صفات من أبدع
الموجودات وهو المنصف باوصاف الكمال كيف أحصى ثناءه وقد استحق بذاته وإن لم يجده المعالون طراً
وأنى تهبأ إلى القيام بحقوقه وشكره والتوفيق لشكره يسد على شكره وهم جزأ فليس إلا الاعتراف والتعظيم
وطلب المدد أفاقاً ممن أنزل الكتاب على البشير الكذير قرأنا عبرتها غير ذى عوج مؤيداً بالبراهين وسطح
الحج هادياً المسير مشدين إلى الطريق المستقيم موصلاً المستسكين به إلى النعيم القيم فتح
فصاحته كل ضميم من بين غدران وأخرت بلاغته شقيقة كل بلوغ خلد باللسان أنوار
بجبهه تحت ظلام الكفر والتناق وسبوف أدلته قطعت أصول أهل العناد والشقاق جعله
نصرة لطلب البر الذوق السرمدي وتذكر لمن اراد أن يخطى بالمواهب اللدنية صيره وسيلة
للترقى في معارج القرب ونورا مزبلاً يعرض للساكنين من ظلمات الحجب فطوى لمن صرف
همة لتحصيل ما أمكن من معانيه البدعة النظام والترجم العمل بأوامره ونواهيه طلباً للمرضات
للك العليم أعلمه وانعظ بما عظمه البليغة الأسلوب واعبر بقصصه وامثاله ففاز بالمطلق
وأخلص في اعتقادهما فادت آيات توحيد واستبشر وعده وخاف من وعيده فيا من أنزل
القرآن رحمة للعالمين ونورا يهدي المختيرين استكاث أن نصلى على خاتم النبيين وسيد الأوصياء
والمرسلين سيدنا محمد الذي ذمعت بقدمه هام الشرك الاظلم وارسلته إلى

کافة العرب والعجم والترك والديله وعلی اله الذین حظو بحضرات القدس واصحابه الذین
نور وانبورا الایمان بمالك الروم والعجم وبعده فیقول المحتاج الی لطف ربه الخفی والجلی
احمد بن عبد الله الناصح بجامع قطب المعارفین سیدی عبدالقادر المجلی قدس الله سره
ورعه ونور ضریحه مخفی بیورلیه کم وزیر روشن ضمیر اصف تدبیر مدبر امور اتام حافظ
ممالک اسلام صاحب عز و اقبال نجسنة رأی هایون فال مرئی علماء محب فقراء تدبیر
امورده مشکل کشا حضرت وزیر ابراهیم پاشا لازالت ایام دولته مقرونه بالعرف والشرف
ولا بحت سدة السنینة مخوفة بانواع الهدایا والتحف بوندن اشبق فرمان عالیدری
بوحفیره صادرا ولدیکم مولینا یعقوب چرخینک تبارک وعم جزء لرینة دوشن تفسیرین
زیان فارسیدن حالادین اسلامک نصرته وحرمین محترمینک خدمته بیل غلبیاز
دولت عثمانیه اراسنده مستعمل لسان ترکیه نقل ایة مهمه فن بحمد الله تمام اولو خطا
پوش اولان نظر شریفی کا تعلق ابتدی محلی کوریله بپورمدن اوزرینه قبول صحیح چکدی
بعده همت عالیدری آنی اسند عابته یکم جمیع قرآن عظیم الشان او منوال اوزره تفسیر و بیان
اولنه تا یکم لسان عربیدن بی سره اولان ابناء ترک قرآن واضح البرهانک معالزلندن حصه
مند اوله لره واثک لغائی فهم یند کزری اجلدن مستند اولیه لره بناء علی ذلک بود اعلم بحرامز
در میان ابد و نفاسیدن انوار التنزیلی و مرآة اللدنیة بی ومعال التزیلی ووارشا العقل
السلیبی و انوار التنزیلی اوزره دوشن شهاب خفاجینک حاشیه سن وکتاب لغاتدن غریب
والغریبی واقومی و حلیبی و فن تفسیره منعلق نیجه کتب جمع اید و انردن اقوی اقولی
وحضرت حفصک روایتیه امام عاصمک قرأتی و احکامه حضرت امام اعظمک قولی و هما
امکن اداء معناده قواعد نحویه بی و اسرار بلاغک بیانی التزام اید و ب شروع ایلدم بو
تجین ایلکه اگر عرفا ایدوب حوادث روزگار دن خاطر امین اولورسه اوج درت بیلده حصول
کلور و لله الحمد والمثبه برسنة شمسه مدتند وجوده کلدی پس جلایه انضله و انشاه
متصف اولان لردن مسؤل و نقادان جواهر سخندن ما مولد رکیم معناده برخال مشاهد
ابتد کزنده اصلاح ایله انی جبرایلیه و اکرداء مقاصده بر قصوره واقف اولور لسه دامن
عفو ایله سترایده

(مشوی)

(دیده انصاف چو بینا بود در شمر کچه که مینا بود)

خندانك وجودى و قيامك و قوعى كى اشيا يا ايمان كنور لر * وَتَقِيْمُونَ الصَّلَاةَ * و نمازى بقصد ر لر بقى نماز
 منراط و ايدله قبال لر * وَمَا رَزَقْنَاهُمْ يُقْفُونَ * و كند و له احسا ايند بگر اشيا دن نهل و عيال و اقرا و ارباب
 استخفاف و بر لر * وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ * و شول اهل شوى كه قاندن سكا اينان نشنه يدايما كنور لر
 وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ * و سندن اسبق بغير لر اوزره اينان نشنه لر تورات و انجيل كى كيت سما و بديخى ايمان
 كنور لر * وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ * و او بر سر ايه معنى دار لغزك ولسنه كند و لر بلا شك اينانور لر * أُولَئِكَ
 اولكو و كه زبور اولان صفا الله موصوفد لر * عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ * پروردگار لر ينك توفيقك طوعى باقى اوزرود لر
 وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ * و انكركند و لر در اشكجه نك زحماندن قور و لانلر * بيت * چوايشانرا طربوق
 راستكارهست * سزاي راست كارى رهستكارهست * چون كچش اينلره بندا ايمانكلا نلركه
 و اهل كتاب و لو بصكه حضرت ص الله على عليه و سلمك بنونه عن صميم الغلبه نصه بوقيد و عبد الله بن سلام
 و انك كى و لانلركه حالنى بيان ايندى اهل كفره و ارباب نفاقك دخى حوالى بو اينلره بيان ايند و بووردى (ان الذين
 كفروا نحققا شول كيمسه لركه عناده منندن نور ايماني ظلام شر كه اورند يلس * سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
 اوزررينه بگساندر (ءَأَنْذَرْتَهُمْ) كند و له قور قور و بر مكك (أَمْ لَمْ نُنذِرْهُمْ) با كند و له قور قور و بر مكك
 لا يؤمنون) ايمان كلن لر (حَسْمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ) حجب و علا كو كار به اوزره مهر اوردى تا كه هيج اهل
 حقى فهم انبيه لر (وَعَلَى سَمْعِهِمْ) و قول قارى اوزره دخى تا كه طوعر سور ايشتميه لر * وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ
 عَسَاوَةٌ * و كوزلرى اوزره برده و ارتا كه معتدل بولى كورميه لر (وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) و انلره بر اولوا
 اشكجه و ربواي كى ايت كريمه مشركلر حقتنه در و مذكور اولم جق ايات اهل نفاقك حقتنه در * وَمِنَ النَّارِ
 مَنْ يَقُولُ * و ايلردن شول كروه و ار كه دير (أَمْثَلُ بِاللَّهِ) تكرى تعالى يا ايمان كنور ك (وَبِالْيَوْمِ
 الْآخِرِ * و صولك كونه دخى معنى قيامت كونه * وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ * و حال بو كه نفس لاهره انلر ايمان
 كلمش لر در (يُحَادِّثُونَ اللَّهَ) زعم فاسد ايله خدايى لاد لر (وَالَّذِينَ آمَنُوا) و ايمانه كلانلرى دخى
 يعنى صحابه كلمه دير لر بديكم بز ايمانه كلشوز و ليكن قلوبلرى كفرله مالا مال ايدى * وَمَا يَتَّخِذُونَ
 إِلَّا أَنْفُسَهُمْ * و هيج بر كيمسه الدتمز لر الا كند و جانلرين زير اول الدتمك و بال نكند و لر چكر
 وَمَا يَشْعُرُونَ * و نهايت غفلنردن سيلر لركه حقيقته انك ضررى اوزره مترتب اولور (فِي ظُلُمٍ
 مَّحْضٍ) كو كارلر نك برخسته لك و ارو او دينك اشك اينلرى و مؤمنلره اولان حقد و حسد لر دير
 فَرَادَهُمُ اللَّهُ صَرِيحًا * پس حقى سبحانه تعالى انلره برخسته لك ارتدى كاليفك از ديداييله و مؤمنلره اولان
 نصرت سبيله * وَكَلَّمَهُمْ عَذَابًا لَيْمٌ * و انلره دردلى اشكجه وار * بيا كا فوايك كذبون * اهل ايمانه

اینکه باند سبیله (وَإِذْ أَيْقَلْ كُفْرًا) وچون کند و لره سوبلنور (لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ) کفر و مصلحت
و مؤمنترالد تمسبکه یروزنده فساد اینمکز (قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصَلِّينَ) دبر لر بز اصلا حدن
اوزکه بر شیشه منصف دکلمر * الای * بیلک ای ایشید نلر کیم * انتم هم المفسدون *
علی الخقیق اهل نفاق کند و لرد رفته قارشدر مسبیله عالد بر عازلق ابد نلر * ولکن لا یستغنون
ولیکن بیلر لر کیم کند و لرد ر مفسد و لاندلر * وَإِذْ أَيْقَلْ كُفْرًا فَمِنُوا * واولو قنیکم اهل نفاقه مینلور
قبله ایمان کوردک (كَمَا آمَنَ النَّاسُ) نه کیم مهاجرین و اضار ایمان کوردیلر * قَالُوا ارْزُقُونَا
دیدیلر (أَوَمِنْ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ) ایمان کوردر میوزنه کیم بخرد اولاندلر ایمان کورد چون اهل
نفاق زعلربنه مؤمنلردن علم و لحق اولد قارین کمان ابد لر ردی سفاهتی نلره نسبت ابدیلر
پس حوقل و علا اهل ایمانه نسبت اینمکلری سوزی اوز لر رینه رد ایدوب بیوردی * الای *
بیلک ای اهل ایمان (انتم هم السُّفَهَاءُ) علی الخقیق کیم اهل نفاق کند و لرد ر عقلسنر اولاندلر
ولکن لا یفعلون * ولیکن غایت جهالردن عقلسنر اولد قارین بیلر لر ایضا التزولده کوردیکه
عبدالله بن ابی منافق یار اینله بر کون صحابه کرامک بر کوهنه تضاد ایلدی دو نوب باراننه دیکه
بفک بوسغمهای سزندن نیجه دوندر رم هس حضرت ابی بکر رضی الله عنہک دست شریفینه
یا پشتوب دیدی مرجبای حضرت صدیق ای بنی تمیمک سرور و اسلامک پیری و غارده حضرت
پیغمبر صلی الله علیه و سلمک بولد اشی نفس مالک حضرتک بولندک بذل ابدن مکره حضرت عمر
الکفاروق رضی الله عنہک مبارک الن طو توب سوبلدی مرجبای بنی عدیک سیدک تکرینک
دیندک قوت صاحبی اولان جان و مال حضرت حبیب اکرمک بولندک تثار ایلیمان بعلک حضرت علی
المرتضی رضی الله عنہک دست شریفلرینه یا پشتوب دیدک مرجبای حضرت محمد المصطفی انک
عمراده سی و دامادک و پیغمبردن ما عدا بنی هاشمک سروری بوسوز لر ی اربا ایتدکد نصکره
ا برلدیلر عبدالله بن ابی بولد اشلرینه دیدی کوردیکر نیجه ایشلدم سرنرخ نلری کوردیکه
اولیجه ایدک صحابه کرام حضرت صلی الله علیه و سلمک منور مجلسنه وار و منور ک ایلد و ک
معامله بنی حضرت سوبلدر یلحق سبحانه و تعالی انلرک حقیقی بنلمک ایچون بویایلری منزل
ایدوب بیوردی (وَإِذْ الْقَوَالِینَ آمَنُوا) وچون اهل نفاق ایمان کوردلر صاشنور لر * قَالُوا إِنَّمَا
دبر لر ایمان کوردک (وَإِذْ أَخْلَقُوا إِلَى الشُّبَّاطِینَ) وشیطان صفت بولد اشلر یله تنها اولد قارنده
قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ) دبر لر شیشه بر سنر کله یوز و دینکر اوزره یوز (انما نحن مشتهرون) بز بر شنده کلر

الاهل ايمانهم من الديقيلرز ﴿الله يستنزيهم﴾ تكري تعالى انله ايند كلري اسنهز انك
 مكافان ايدر ﴿وتكذهم في ظنناهم﴾ واسراف وسر كشد كلدك حق تعالى انله مهلت وير ﴿يؤمنون﴾
 منخبر اولد قارى حالده ﴿اولئك﴾ اول صفاتك ايه لري ﴿الذين اشتروا الضلالة بالهدى﴾
 شول كيسه لرد كه از غولع طوغر بلغه صانون الديلر يعنى ايمانى كفته و على جهل ايله و اخلاص
 نفاق ايله تبديل ايند يلر ﴿فابحت تجارتهم﴾ پس لوب صائلى فرنج ايندى ﴿وما كان لهم نبيد﴾
 و اولكرو و تجارت و نفعات علم ريق بولمشلر ايندى ﴿مثلهم﴾ بونلر ك صفتى ﴿كذل الذي﴾
 اول بلوك صفتى كيد كه ﴿استنوقد نارا﴾ بولى كورمك ايجون برتش ياندر دى ﴿فلا اظن انهم اهل﴾
 پس اولوق كه اول تش چوره سن ايشغلندردى ﴿ذهب الله بنورهم﴾ تكري تعالى اول بلوك ايشغ
 نابود قيلدى ﴿وتركهم في ظلمات﴾ وانلى بوقر نلغرده قيلدكم ﴿لا يبصرون﴾ چوره لرين كوزلر
 ضم ﴿انلر صاغر لر يعنى حق سوزه قولاق احمد قلردن و ترى صاغر كجى اولمشلردر ﴿بكم﴾
 لادر لر يعنى شته كلسنه قلبلى لسانلر نه موافق اولد يعنى اجلدن لانه شبيه اولد يلر ﴿عنى﴾
 كورد لر يعنى هج حق كورمز لر ننه كه كور بر شته كورمز ﴿فهم لا يرجعون﴾ پس نلر اولد قارى كالدن
 د و نزلر وانك اوزره حشر و نور لر بومذ كور اولان مثال منافقده اوله جمله مثال اولد كه منقلر
 ضالانك قنلغند مسلمانلر قلىبى خوفدن كلة شهادتى لسانلرى اوزره لجر ايمكلكه انك نورى
 ايشغلندردى لر اول مغدا كه قلدن امين اولوب عمر لرين كچر بيلر اما اولومد فضكم نور اقرار لرى منطفى
 اولوب نلامت و حسرت و سخط و عقوبت ظلماته قالور لر ﴿او كصيب من السماء﴾ با اول منافق
 كوكدن ايمش قباطامله لى بقوره صائشلر كحالى كيدر ﴿فيه ظلمات﴾ كد اول بقور ايجده
 بولنك وانك فان فان اولسناك و كجه نك قنلقارى ور ﴿ورعد﴾ و كوك كورلشى دى ﴿وبرق﴾
 و شمشك دى ﴿يجعلون اصابعهم في اذانهم من الصواعق﴾ اول بقوره صائشلر بيدر ملر ين
 صدا سى قور قوسندن برعاقون قولالرينه طيقر لر ﴿حذر الموت﴾ اولك قور قوسندن صافقو
 ايجون ﴿وان الله حبط اياكافين﴾ و ايمانك ليا نلر ك افعال و اقواللرين خداى لايالك على قايلشدر
 بكاذا لبرق ﴿يفلسور كه شمشك ايشغى ﴿يخطف ابحصارهم﴾ كوزلرين قير ﴿كلا الضلالة﴾
 هر كاه كه كدوله ايشغ ويرر ﴿مشوا فيه﴾ اول ايشغده بور لر ﴿واذا اظلم عليهم قاموا﴾
 و قن اوزر لرينه قنلق اولور متخير طور لر ﴿ولو شاء الله﴾ و كرى سبحانه و تعالى نلر ك سماع
 و بصر لرينك كيمسبن ايشسيداى ﴿لذهب بسمعهم و ابصارهم﴾ البنده ايشمكلرين

وکوزلین نابود قیلاردی (إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) تخفیفاً که تکری تعالی هر سنه اوزره
 توانا در بکل حوجبل و علی منافقک حالی شول کیمسه لره حالنه ششبهه ایستد بکه بر قولنج
 برشد تلی بغموره صناشندر که آنک ایچنده قر نلقور و عد و برق اولوب بیلدر مک صداسی
 قور قوسندن بر مقلین قولاً قلمینه طیف لر ناکه موتک قور قوسندن صافه لر هر که که شمشک
 ایشخ ایدر یور لر و چنی قر نلقو اولور متخی بر طور لر بو ششبهه انره اول مناسبتله اولدیکی
 دین اسلام رحمت اولدی بیچون بغموره بکزر و اهل نفاق اوزره مشتقلو اولان تکالیف شرعیه و ترک
 ریاست و ادیان قدیمه کبی اشیا بغور ایچنده اولان ظلماته و بونلر اوزره منافقک زعنه کوره
 ظلمات اطلاق اولند و الا فی الحقیقه انلر نور محضدر لر و انلرک قور قولری رعده ششبهه اولند
 و اهل اسلام اولان ظفر و غنا فرقه و ارباب کفر و نفاق اولان وعید و تهدید لر صواعقه کما نلر
 ایستمهک ایچون بر مقلین قولاً قلمینه قیلار لر زیر ایچنده اولان انره موت قور قوسن و بر
 و هر که که فتوحک و غنائمک حصولی انره ایشخ و بر در دین اسلامی پسند ایدر لر و چن
 جهادک و ریاضاتک زعلرینه کوره قر نلقور کیمیا لرینه کلور دین مستقیمک سلو کندن مخرف
 اولور لر (بَاءَ مَا لَنَا نَسْ عِبْدُ وَا رَبِّکُمْ) ای آدم و غلری پرورد کار کزه قولق ایدک (الَّذِي خَلَقَهُمْ
 شَوْلُ پرورد کار که سز ی برندی (وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) و سز دن اول اولنلری دخی (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ
 شاید سز اول عبادت سببیله اهل تقوی زمره سندن اوله سن (الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ رِزْقًا
 شول پرورد کار که سزه زمینی د و شمش دوشمه کبی قیلدی ناکه ایچنده ارام اید و ب اوزرینه
 حرکت اید سن (وَالسَّمَاءَ بِنَاءً) و کوکی بر فالدر لش سقف قیلد (وَاتَزَلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) و کوکلن
 چوق فائده لو صو ایندر د (فَاَخْرِجْ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ) در عقب اول صوبک سببیله بمشارک
 و بنا نلک نواعن چیقارتدی (رِزْقًا لَّكُمْ) سز کچون بر کینجک سننه (فَلَا تَجْتَلُوْنَهُ اَنْدَادًا)
 پس خدای ذوالجلاله قدرت و تصرفه مانند لر قیلکن و ذات پاکن لا تقی اولن اشیا منزه
 اید و بنا معقول سننه لری حقتده اعتقاد اتمکن (وَاَنْتُمْ تَعْبُدُوْنَ) و حالبوکه سز بیلور سز کیم
 متصرف اولان کند و سبدر اصلابر کیمسه نک ایجاد و تصرفه علاقه سی بو قدر (وَاَنْ كُنْتُمْ فِي
 رَبِّكُمْ اِيْمَانًا عَلٰی عِبْدَانَا) و اکر قولنر محمد الصطفی اوزره ایندر د بکر سننه دن برشک و ششبهه د
 اید بکر (فَاَنْتُمْ اَسْبُوْرَةٌ مِنْ مِثْلِهِ) قر آنک مشا بسندن بر مقدار سوز کورک (وَادْعُوْهُمْ اَسْمَاءُ لَهُمْ
 و محافل و مجالس کورده شعرا و خطبا دن حاضر اولانلری معارضنه ایتمک ایچون چا غرک

مِنْ دُونَ ذَلِكَ تَكْرِي تَعَالِيدِن غَيْرِي (اِنَّكُمْ مَصْرُوفِيْنَ) اَكْر كَرَجَك سَوِيْلِيَا نَلْدِرْدن ايد بَكْر كِيم قَوْلُنْز
 اوزر مایندرد بَكْر كَلَام قَوْل بَشْر دَر (فَاِنَّكُمْ تَفْعَالُوْا) پس اَكْر مَعَارَضَه اِيْتِمْرَسْن (وَلَنْ تَفْعَالُوْا) وهر كَز
 اَنِّي اِيْتِمْرَسْن (فَاَنْتُمْ لَوَلَا نَاْر) پس جَهَنَّم اِنْتَشَدْن نَفْسَكْرِي صَا فَنْدَك (اَلَيْقَ وَقُوْدهَا النَّاسُ وَالْحَجَاوْ
 شَوْل اَشْرَكْ يَابْحُوْ تَسْنَه سِي اِنْسَكْ كَفْرُ سِي وَكَبْرِي تَلَا شِيْدَر (اَعَدَّتْ لِكُلِّ فِرْيَن) اِيْمَانَسْنَز وَاكْلَر
 اِيْجُوْن اِمَا رَه قِيْلِنْدِي (وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) وَايْمَانَه كَلُوْب كُوْز لَعْل اِيْشَلِيْكَ
 مَرْه لِنْدَر كِيم (اَنْكُمْ جَنَاتٍ) عَلَي التَّحْقِيْق كِنْد وِلْرَه دَر كُوْنَا كُوْن مِيُوْه لِي بَاغْلَر (مَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا
 الْاَنْهَارُ) اَوَّل بَاظِلْكَ اَشْجَارِي التَّنْدَنْ اَبْر مَقْلَر اَقْر (كَلَّا اُرْوُّوْا مِثْلَهَا) هَر كَاهَه هَسْتِنِيْلَر وِل اَشْجَارْدَنْ زَرْق
 وِي رِيْلُوْر لَر (مِنْ ثَمَرَةٍ) مِيُوْه مَقْوْلَه سِنْدَنْ (رَرْقًا) بَر كِيْجِيْكَ هَسْتَه (قَالُوْا هَذَا الَّذِي رَزَقْنَا
 مِنْ قَبْلُ) دِيْر لَر بُوْشُوْل مِيُوْه دَر كَه بُوْنْدَنْ اَسْبَق دَر دِنْيَا دَه بَزَه زَرْق وِي رِيْلُوْر (وَاَنْتُمْ يَوْمًا) اَوَّل مِيُوْه
 مَلَا نَكَه كَرَام هَسْتِنِيْلَر كَقُوْر دِيْلَر (مُتَشَابِهًا) لَوْن وَصُوْر قَدَه دِنْيَا مِيُوْه لَر يِنَه مَانْتَد اَوْلَد بِيْجِيْ حَالْد
 اَمَا چَا شِنِيْدَه مَخْتَلَف دَر زِيْر اَجْنَت مِيُوْه سِنَكْ هَر بَر فَرْد نَه اَجْمِيْع مِيُوْه لَر لَذِي بُوْلُوْر (وَكَمْ فِيْهَا
 اَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ) وَاَنْلَرَه هَسْتِنْدَه اَجْمِيْع عِيُوْبْدَنْ بَا كِيْزَه اَوْلَشْخَا تُوْنَلَر وَاَر (وَهُمْ فِيْهَا خَالِدُوْنَ) وَاَنْلَر اَنْكْ
 اِيْجِنْدَه عَلَي الدَّوَام اِقَامَت اِيْتِمْرَلَر (اِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِيْ) مَحْقِيْقَا كَه تَكْرِي تَعَالِي تَرْك اِيْتِمْر وَقِيْدِي بُوْقدَر
 اَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا) بِيَان اِيْلَه بَر اَز مِثْل كُنُوْر دِيْلَر كَه يَهُودْ عِنَكَبُوْت وِسِنَكْ ذِكْر اَوْلَسِيْن قَرَا نْدَه اِيْشَلِيْجِيْكَ
 اَسْتَهْز اِيْدُوْب دِيْدِيْلَر بُوْ سُوْز لَر نَدْر كَه خَلْد اَنْكْ سُوْزِي اَوْلَه پس حَق سِيْحَا وِتَعَالِي بُوْ اِيْتِي مَنَز ل اِيْتِيْ كِيم
 تَكْرِي تَعَالِي ضَرْب مِثْلِي تَرْك اِيْتِمْر وَا كَر مِثْلِيْ بَه هَر نَه اَوْلُوْر (بَعُوْثَةٌ) سُوْزِي سِنَكْ (فَاَوْقَوْهَا) پس اَنْدَنْ
 بُوْفَا رُوْسِنَكْ وِعِنَكَبُوْت كَبِي (فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) پس فِيْن كَلَام مَجِيْد دَه بَر مِثْل كَلُوْر شَوْل كِيْسَه لَر كَه
 اِيْمَانَه كَلْدِيْلَر (فَيَقُولُوْنَ اِنَّهُ لِحَقٍّ) بِيْلُوْر كِيم عَلَي التَّحْقِيْق اَوْل مِثْل دَر سِنْدَر (مِنْ رَبِّهِمْ) بَر وِرْد كَار لَر نَدَنْ
 صَا دَر اَوْلَشْدَر (وَاَمَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا) وَاَمَا شُوْ كِيْسَه لَر كَه حَق بُوْشِيْدَه قِيْلْدِيْلَر (فَيَقُولُوْنَ مَاذَا اَرَادَ
 اللَّهُ) دِيْر لَر تَكْرِي تَعَالِي نَه اِيْسْتَدِي (يَهْدًا مَثَلًا) بُوْنَكَه مِثْل اَوْلَد بِيْجِيْ حَالْدَه اَمَا بِيْلْد بَلَر كِيم حَق
 سِيْحَا وِتَعَالِي عَد لِيْلَه (فَيُضِلُّهُمْ كَثِيْرًا) كَفَا رُوْمَا فَا قَلْدَر نَه حَق كِيْسَه اَنْكَلَه اَنْغُوْن قِيْلَر (وَرَبُّهُمْ
 يَهْدِيْهُمْ) وِفَضْل وَا كَر مِيْلَه مُؤْمِنْدَر نَه حَق كِيْسَه يَه اَنْكَلَه طُوْغْرِي بُوْل كُوْسْتَر ر (وَاَمَّا يَضِلُّ بِرِ الْاِنْفَالِيْنَ
 وَهِيْج بَر كِيْسَه اَوْل مِثْل سَبِيْلَه اَنْغُوْن اِيْتِمْر الْاَوْلَا كَر وِي كِه حَد وَاَنْجَا وَا بِيْتَدِيْلَر (الَّذِيْنَ يَمْقُصُوْنَ عَهْدَ اللَّهِ
 شُوْ حُدُوْدِي تَجَا وَا بِيْد نَلَر كَه تَكْرِيْنِيْكَ پِيْمَانِي بُوْز اِلَر (مِنْ بَعْدِ مِيْثَقًا) اِنِّي حَكْم اِيْتَد كَلْبَضْ كَه وَاوَل
 عَهْد بِنِي اَسْر اِيْل اوزرَه تُوْر اْتَدَه اَلْتَان عَهْد دَر كَه اَنْخَرْ زَمَان پِيْغِيْر يِنَه اِيْمَان كُوْر دَه لَر پس فَا سَقِيْنْدَنْ

مراد بود در کعبه زبور و فاطمه بیلر (وَيَقَطُّونَ مَا آتَاهُمُ بِهِ أَنْ يُؤَصِّلَ) دخی کسر لر شول سنسه که حق تعالی
 انک بغل سنسه فرمان ابتدای واصله رحدر و مؤمنان بولد اشلق آتبدکر و بونله مشتتا اولان اشیا
 تکرری تعالی انلرک اشلسه سین نلره فرمان ابتدای و کند و لر فرمانه مخالفت ایدوب انلری برینه کتور مد بیلر
 وَنَفْسِكَ وَنَ فِي الْأَرْضِ) و بر یوزنک حقاک مخالفه سیله هوای نفسک متابعه سیله فسنا ایدر لر (أُولَئِكَ هُمُ
 الْخَاسِرُونَ) اولکروه کند و لر در دنیاده و عقبا ده او توزنلر (كَيْفَ نَكْفُرُ بِكَ يَا بَلِيَّةُ) بینه خلدنک و حلافتی
 انکار ایدر سن (وَكُنْتُمْ أَهْوَاءًا) و حالبو که سز اولسار ایدیکر یعنی جیاسن سز بر اجسام ایدیکر علقه
 و نطقه کی (فَأَخْيَاكُمْ) پس سزری زنده قیلدی (فَمَا يَمُنُّكُمْ) صکره سزری اولدر (ثُمَّ يُخَيِّبُكُمْ) صکره
 نفعه ثانیه ایله بر دخی سزری زنده قیلار (ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) بعده جز ایچون کند و طرفنه دو نمش
 قیلنور سز (هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ) و در اول خدای ذوالجلال که محض قدر تله سز کچون بر آتد (مَا فِي الْأَرْضِ
 جَمِيعًا) برده هر نه که وارطاعلر و معادن و نباتات و حیوانان دن (ثُمَّ أَسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ) صکره کوه سنسه
 فصل ایدر (فَسَوَّيْتَنَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ) پس انلری بی فطور و اعوجاج یدی کوه بر آتدی (وَهُوَ بِكُلِّ
 شَيْءٍ عَلِيمٌ) و کند و سی هر سنسه کال اوزره بلیجیدر (وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ) و یادی ایت اولو قتبکه
 پرو دکارک برده ساکن اولان فرشته لر دیک (إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً) بر یوزنک قلیبی هر (خَلِيفَةً
 بِرَاقِمًا مَكَامِكَ) و تقیذ ایدوب ناقص اولان کسنه لری تکمل ایده و بوقا اتم مقام قلسی نه آنکه عجز دن
 ناشی اولد بلکه امت بلا واسطه فیضک قبولدن قاصر اولد قلیچون کند و لر خلیفه تعیین
 قیلندی تاکه انک نوستطیله فیض الهی کند و لر بیتشه (قَالُوا اجْعَلْ فِيهَا مَنْ يَفْسُدُ فِيهَا) فرشته لر
 دیدیلر برده قیلار میسن شول کسنه که ایچنده فسنا ایدر (وَيَفْسُدُ الْبَفَاءُ) و قانلری و کر بلکل کم ملامت
 کرام تکرری تعالی اوزره اعترض یوزندن بوسوز لری بر آتد بیلر بلکه حقیقه الحالی فهم نیت ایچون انلری
 سولیدیلر و بیلدیلر کم بوکونه نوعدن بولحو اصادر اولور بالوح محفوظدن یا الهام الهی ایله حاصل اولد
 یا خود اتم مقوله سن اجته به قیاس ایدوب دیدیلر کم برده بر نوع قیلا مسین که آنک ایچنک فسنا
 ایدوب قانلری و کر لر (وَمَنْ يُسَبِّحْ بِحَمْدِكَ) و حالبو که زحمدک مقارن اولد بغمخالد سنی تزی ایدر
 وَتَقَدِّسُ لَكَ) و فرمانک امثال ایتک ایچون نفس سزری پاک قیلار ز حاصل کلام بود بر مفسد کر و هر خلیفه
 ایدر مسین و الحالته هده بزیر معصوم کوهز و کونو نایشه بزلیق اولوایوز (قَالَ إِنِّي أَنْعَمَ مَا لَا تَعْلَمُونَ) حقیق
 و علاما آنکه کرام جواب و برود اید علی التحقیق بن بیلورم اول سنسه که سز بیلر سز (وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا
 وَحَقَّ سَبْحًا وَعَلَى أَدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ) خلیفه اندن عبارنر در جمله مخلوقانک ادیبی او کرتدی (ثُمَّ عَرَضَهُمْ

عَلَى الْمَلَائِكَةِ صَكْرَهُ أُولَ سَمَاوَاتِكَ مَسْتِمِئًا فَوَلَّى سَوَاحِلَ بِلَدِ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَرَسْتَهُ لِرَؤُوسِهِ عَرَضَ ابْتَدَى (فَقَالَ
 ائْتُونِي) بِسَبْعِ مِائَةِ خَبْرٍ وَبِرَكِّ (بِأَسْمَاءِ هَوَالِهِ) بَوْنَلَرِكْ دَلَرْدَن (أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) أَكْرَجَكَ سَوِيلَ بِلَدِ بَنِي
 بَوَسُوزْ كَرْدَه كَيْم نَوَع بَشِيرِدَن خَلَا فَه بَزَاحِقْ وَوَالَا يُوَزْ (فَالْوَالِي) مَلَائِكَةُ كَرَامِ أُولَ سَمَاوَاتِكَ سَلِيحًا وَعَلَى طَرِيقِ
 الْأَعْدَاءِ دَبْدَبِلَر (سُبْحَانَكَ) سَنِي نَقْصَانَدَن تَنْزِيهِ اِيْدَرُزْ (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ) بَزْدَه هِيْجْ هِيْجِي بُوَقْدَر (لَا تَأْتِيكَ
 مَكْرَؤُا وَشَيْءٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ) سَن بَزَه اَو كَرْدَكَ (أَنْتَ أَنْتَ الْعَلِيمُ) مَحْقِيْقَا كَه سَن كِنْدَكَ هَر نَسْنَه كَمَا هُوَ حَقُّهُ بِيْلَن
 الْحَكِيمُ) اِيْشَكْ كَمَا يَنْبَغِي اِيْشِيْلِيَان (فَالْأَدَمُ أَنْبِيَاؤُهُمْ بِأَسْمَاءِهِمْ) حَقِّ سَبْحًا وَتَعَالَى حَضْرَتِ آدَمَه
 دِيْدِي بَوْنَلَرَه بَوْمَسْتِمِئَاكَ اِدَلَرْدَن خَبْرٍ وَبِرَكِّ (فَالْأَسْمَاءُ هُمْ بِأَسْمَاءِهِمْ) بَسْ اَو لِحْلُكْ كَه آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 مَلَائِكَةُ كَرَامَه اَنلَرِكْ اِدَلَرْدَن خَبْرٍ وَبِرَدِي (فَالْأَلَمُ أَقْلُ لَكُمْ) حَقِّ سَبْحًا وَتَعَالَى مَلَائِكَةُ بِعَنَابِ
 يُوَزْدَن دَبْدِي بَن سَزَه دِيْمَد مِيْكُمْ (إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) بِي شَبَهَه بَن كَوَلَر وَبِرَكِّ بُوْشِيْدَه
 اَمُوْرَكْ بِيْلُوْرَم (وَاعْلَمُ مَا تُشِيرُونَ) وَاشْكَارَا اِيْدِي كَر شَيْئِي بِيْلُوْرَم (وَمَا كُنْتُمْ كُنْتُمْ) وَكِيْرِي قِيْلَدَه بِيْشَكْ
 نَسْنَه دَخِي (وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ) وَمَذْ كُوْرَقِيْلَ اَو لَوْ قِيْتِكَه فَرَسْتَه لَرَه دِيْدَكَ آدَمَ
 عَلَيْهِ السَّلَامَه نَحِيْتْ وَتَعْظِيْمَ اِيْچُوْن تَوَاضَعْ اِيْدَكَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ) بَسْ جَلَه مَلَائِكَةُ تَوَاضَعْ
 اِيْتَدِيْلَر اَلْعَزَازِيْلَ وَوَاَصْحَاقُوْلَ وَزَرَه جَان طَائِفَه سَنْدَن اِيْدِي فَرْمَانِي قَبُوْل اِيْتَدُو كِي جَهْتَدَن حَقِّ
 سَبْحًا وَتَعَالَى آفِي بَلِيْس اِيْلَه مَلَقْبِ قِيْلَدِي وَآنَكَ مَعْنَا سِي خَدَانِكَ رَحْمَتَدَن اَمِيْدَسَزْ اَو لَقْدَر
 اَبُو اَسْتَكْبَرِ) سَجْدَه كَتُوْر مَكْدَن مَمْتَعْ اَو لُوْب كِنْدُو بِي سِيُوْكَ طُوْنُوْدِي (وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ) وَحَقُّ
 تَعَالِيْنِكَ عِلْمِ قَدِيْمِنْدَه اَبِيْلِيْس اِمَانَه كِي اَنلَرِكْ زَمْرَه سَنْدَن اِيْدِي (وَقُلْنَا يَا آدَمُ) وَحَضْرَتِ كَرْمَهْن سَوِيْلَدِكَ اِيْ آدَمَ
 اَسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ) سَن جَهْتَكَلَه كَه حُوَادِرَه بَسْتَدَه اَمَاتِ اِيْت (وَكَانَ مِنْهَا رِجَالًا) وَجَنَّتِكَ
 مِيُوَه سَنْدَن حَقِّقْ بِيْكَ (حَيْثُ شِئْتُمَا) فَتَدَه كَه اِيْسْتَرَسَزْ (وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ) وَبَوَالِغَه بَعْنِي
 بَعْدَا اِيْجَنَه بَقَلْشِي كَر (فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ) كَه اَكَا يَقَلْشِي كَر نَسْبِيْلَه سَمَكَا رَلَرْدَن اَو لُوْرَسَزْ
 فَارْتَمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا) بَسْ اَبِيْلِيْس اِعْيِن حَضْرَتِ آدَمَ وَحَوَافِي نَهَشْتَدَن سُوْر جَنْدَرْدَه (فَاخْرَجَهُمَا
 مِمَّا كَانَا فِيْهِ) كَه اَوْلَدِ قَلَرِي نَعِيْمْ وَكَر اَمْتَدَن اَنلَرِي طَلْشَه اِيْتَدَا سَتَاخْرَاجِ شَيْطَانَه جَزَا دَرُزْ بِرَاحِقِيْقَتَكَه
 اَنلَرِي اَخْرَاجِ اِيْدَن اِيْرُزْ وَاَلْجَلَالِدَر (وَقُلْنَا اِهْبِطُوا) وَآدَمَ وَحَوَافِي وَابِيْلِيْسَه دِيْدَكَ جَنْتَدَن بِرَ
 اِيْنُوْكَ (بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ) اَو اَلْهَالِدَه كَه بَرِيْلُوْكَزْ بَرِيْلُوْكَزَه دَشْمَنْدَر (وَكَرَّمْنَا لَكَ اَرْضًا مَشْرُقِيًّا وَبَرْزَخًا
 سَزَه بِرَقَر كَاه وَار (وَمَتَّعْنَا لِيْ حَيَاتِيْنِ) وَمُوْتِ مَحَلَّتَه دَك سَزَه بِرَ كِيْجِيْنِكَ نَسْنَه دَخِي وَار (فَقُلْنَا آدَمُ مِنْ زَيْبِكَ
 بَسْ حَضْرَتِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَرُوْر دَكَ رَنْدَن سُوْر لَر لُوْب اِنْكَلَه عَمَلِ اِيْتَدِي وَ اَو سُوْر لَر اَشْهَر اَقْوَالِ اَو زَرَه

بود که رتباط ما انفسنا وان لم تغفر لنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين (فَتَابَ عَلَيْهِ) پس حق تعالی
 حضرت آدم اوزره توبه ایتدی یعنی آنک توبه سن قبول ایتدی (اِنَّهُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ) که بی شبهه نکوی
 تعالی کند و در قول لری اوزره مغفرت ایدوب مبالغه ایله دون کند و لری بن زیاده اسرکیان (فَلَمَّا أَهْطَا
 مِنْهَا جَمِيعًا) ینه انلر دیدک جنتدن یاسموتدن جمله آسغه اینوک (فَمَا يَا نَبِيَّكُمْ مَنِي هُدًى)
 پس اگر بیز طرفدن ارسال دسل وانزال کتب سببیه سزه بردالت و بیان کلو (مَنْ تَبِعَ هَذَا)
 پس هر کیم دلالت و بیان اویک (فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) نلر اوزره نه بر قور قوروز (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) ون نلر
 عنناک اولور لر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) و شولر کست لر که دلائل و حلائیتمزه قبله ایمان کورموز
 لساناً دخی نلری یلان طوتدیلر (أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ) اولکروه جهنم آتشنک ایلریدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ)
 کند ولردر آنک ایچنده علی الذم اقامت ایدمچیلر (يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ) ای حضرت یعقوب اوشا قکر
 اذکروا بِنِعْمِي) خاطره کورک ایلوکی (أَلَيْسَ لَكُمْ شُورٌ يُولِكُمْ) شولر یولک که اوزر یکره انعام ایتدیم
 وَأَوْفُوا بِعَهْدِكُمْ) و توراتده حضرت پیغمبر شانده سزگله بغلد یغیم یمانی برینه کورک (أَوْفُوا بِعَهْدِكُمْ
 بِمَا نَكَرْتُمْ) و فایده و فایده یعنی اعلی کوره کوزل جزا و برره (وَأَيُّهَا قَاهُتُونَ) و هنر اولیسته بدن خوف ایدک
 وَأَمْنُوا بِمَا أُنزِلَتْ) و قرانده ایندر یکم شیء ایمان کورک (مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ) سزگله اولان نسنه به
 مصدق اولدیغی حالده یعنی توحیده و وعد و عید و قران عظیم الشان سزگله اولان کتب الهیه به موافق
 پس سزه لازمدر که ایمان کوره سز (وَلَا تَكُونُوا أُولَٰ كَافِرِيهِ) و اکا کفر ایدن لره ایلر و سی اولک (وَلَا
 تَشْتَرُوا بِآيَاتِي مِمَّا قِيلَ لَكُمْ) و کلامک یانقی یعنی توراتی بران بهما به تبدیل اینک بموقامده خطاب علماء به بود مدر
 رشوت الوبتور آنک احکامی شریف ایدر لر و محمد المصطفی صلی الله علیه وسلمک و صافن پوشیدک
 قیلر لر (وَأَيُّهَا قَاهُتُونَ) و البنده بنم عقابدن صافنک (وَلَا تَلْبَسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ) و طوغر بلغی
 اصل اولیان نسنه ایله قارشدر مک یعنی توراتده یازیلان درست احکامی فنکر دن پیدا ایتد بکنز
 یلانله خلط ایتکر (وَتَكْفُرُوا بِالْحَقِّ) و طوغر بلغی دخی صافنکر (وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) و حال بوک سز قارشدر
 و صافلیج اولدیغی سز بیلور سز (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ) و نمازی ایقلندر ک یعنی اهل سلام قبلدیغی نماز
 قیلک (وَأَتُوا الزَّكَاةَ) و نلر و بره کی کاتی و برک (وَأَرْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ) و نماز ایلانله قیلک یعنی مسلمانلر
 جماعتیه قیلک (أَتَاْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ) بیچون خلقه اولک بتمکه امر ایدر سز (وَتَنْهَوْنَ أَنْفُسَكُمْ) و کند و
 جانلر کیم یولک ایشلسنلر او نولمش نسنه کبی ترک ایدر سز (وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) و حال بوک سز توراتی
 او قور سز (أَفَلَا تَعْلَمُونَ) پس بیچون بو قبیله بشکره نامل اینمز سز حضرت عبد الله بن عباس رضی الله

عهدن مروید که بآیت مدینه دها ولان جمود بر بن خا خا ملری حقه نازل اولد اولحل که حضرت پیغمبر صلی الله
 علیه و سلم ایمان کوز نلره کیزلی دیر لردیکیم اولد بفر نخال اوزره مداومت بیدک کوزل طریق بودر و کدولر ایمانه
 کوز لرایدی (وَأَسْتَجِبُوا لِلصَّالِحِينَ وَالصَّالِحَاتِ) و طاعانک اسی اوزره اوج و نماز نایله استعانت بیدک (وَأَتَاهَا
 لَكِبْرَةً) و تحقیقا که نماز نبویک و دشوار ایستدر (إِلَّا عَلَى الْحَامِشِيِّينَ) لاقورقلر اوزره و انلر اهل ایلمندر
 عبارت ایتک اوزر لینه کوچ دکدر (الَّذِينَ يَطْمَئِنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ) شول قورقلر که بیلور لردیکیم علی التَّحْقِيقِ
 کدولر هرورد کارین کور بچیلردر (وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) دخی بیلور لردیکیم بلا شبهه کندولر پروردکار لرنیک
 سزاسنه دوغچیلردر (يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ أَذْكُرُوا تَعْقَى الَّذِي أَخَذْتُ عَلَيْكُمْ مِيثَاقًا أَن لَّا تُعْبُدُوا مِن دُونِي فَكَيْفَ
 عَلَى الْعَالَمِينَ) و بونی دخی یاده کتورک کیم علی التَّحْقِيقِ بن اجداد کزی عصر لرنده اولان اش و جن اوزره تفضیل ایتد
 بکل کیم بو ایتلر مغاطب اولان حضرتک عصر نده موجود اولان یهود طائفه سنه در و نظم کریمده مذکور اولد
 احسانلر اجداد لرنیه اولشدی لکن انلر بونلرک وجود لرنیه سبب اولغله حق سبحا و تعالی اولغمتلر بونلرک
 اوزر لینه امتنا ایلدی (وَاتَّقُوا يَوْمًا) و برونوک عقاب و حسابدن خوف بیدک که (لَا تَجْزِي نَفْسٌ نَفْسًا
 بِرَأْيَانِهَا كَلِمَاتٍ جَانِبًا بَرَكْرِ يَتَمَشَّ جَانِدًا بَرَأْسِنَهَا أَوْ دَمًا) وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ) و نه اول کافر جانندن بر بیک
 قبول اولنور (وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ) و نه اندن بر عوض النور (وَلَا هُمْ يُبْصِرُونَ) و نه اول کونده کفار
 تکربیک عدل بندن منع اولنور (وَلَا يُجَنَّبُكُمْ) و یادا بیدک ای بنی اسرائیل اولوقیت کیم اجداد کزی قور تردق
 مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ) اقلیم مصر یاد شاهنک توابعندن (يُسْأَلُونَكُمْ شَوْءَ الْعَذَابِ) استغنه نک بماننی
 سزه ایستر که (يُذْخِرُونَ آبْنَاءَهُمْ) اوغلا کزی بوغاز لر لر (وَيَسْتَجِيبُونَ نِسَاءَهُمْ) و قیز لر کزی خدمت
 لیچون صانع قور لر (وَفِي ذَٰلِكُمْ) و سزه بو او شاقلرک بوغاز لسنده و قیز لرک خدمت لیچون صانع
 قاللرنده (بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ) پروردکار کزدن بر اولو محنددر (وَأَذْفَرْنَا بِكُمْ بِالْبَلَاءِ) وانی دخی
 یاد کره کتورک که قلم در یاسنی سبب کزله یاردق اولد مکه فرعوندن قجد بفر کرده او ککره در با کلوب
 ارد بکره دشمان عسکری دوشمشدی (فَلَجْنَانَاكُمْ) در عقب اول عسکرک شردن سزی قور تردق
 وَأَعْرَفْنَا آلَ فِرْعَوْنَ) و فرعونک توابعنی صوده بوغداق (وَأَنَّهُمْ نُنْظَرُونَ) و حال بوکه سزاکا بقدر بکره
 نیجه سز قور تلوب نلر صوده بوغدا بیلر مروید که حق سبحا و تعالی حضرت موسی علیه السلامه فرمان
 ایتدیکه بنی اسرائیل دیار مصر دن قالدروب کوقور انلری کوقورد کد نصکره فرعون اکاه اولد هان
 عسکر بی شمار له آرد لرنیه دوشوب دریا کنارنده آنلره یستحجک محل حق سبحا و تعالی حضرت موسی
 فرمان ایتدیکیم دریا ی دککله اوز حضرت موسی علیه السلام در یابی تکله اور نیجه دریا اون ایکی

قوری بول آجک هان بنی اسرائیل اول بوللرده بوردیله بعد حضرت موسیٰ دایدیلریم قورقرز بر مقلد ریزر
 بو بوللرده هلاک اولوب نندن خبریزنا ولیه حق سبحان و تعالیٰ کمال کرمدن بوللر اسنده حج اولان
 صورلده پنجه لر آجک تا که بری بریله سولیشوب کور شه لر بعد فرعون لشکر یله محل معبوده کلچیک
 دریا ده آپلشن بولر کوردی بلا توقف عسکر یله اول بوللر سسلوک ایتدی قین بنی اسرائیل او بر طرفه
 عبور ایتدی لر و فرعون لشکر یله در یازک اورتی سنده بولندی دریا کا کان اولوب فرعون و اتباعی غرق
 اولدی بنی اسرائیل بو معجزه باهره مشاهده ایتدکلر ندن صکره حضرت موسیٰ طور طاغنه تورانی
 کتورمه کیدی چک سامرینک اغوا سبله بوز اغوی عبادت ایتدی لر نه که حق تعالیٰ ندن خبر و پروب
 بیورک (وَإِذْ وَاعَدْنَا مُوسَىٰ) دخی یادکره کتورک اولوقتی که تورانی و برمک ایچون حضرت موسایه وعده
 ایتدک و او طور طاغنه کلکه بنه وعده ایتدک (أَرْعَبِينَ لِيَأْتِيَ) فرق کیجه یعنی بومدت منقضی اولدق
 صکره تورانک ویرمسنی کند ویه وعده ایتدک (لَمَّا أَخَذْنَا مِنَ النَّارِ لَعْنَةً لِّلْمُشْرِكِينَ) پس موسیٰ علیه السلام طور طاغنه
 کتد کد نصکره بوز اغوی معبود ایدند کز (وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ) و حال بوکه بو ایشده سز ستمکار سنر (فَوَعَفَا
 عَنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ) پس اول باطل عبادتی ایتد کتد نصکره توبه کزی قبول ایدوب کاه کزدن و ایندک
 لَعْنَتُهُمْ فَشَكَرُوا) تا که سز اولان عفو ک نعمته سز شکر اید سنر (وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ) دخی
 یاد کتورک اولوقتی که حضرت موسیٰ علیه السلام تورانی و برمک (وَالْقُرْآنَ) و حق باطلدن آرن نجقی
 دخی (لَعْنَتُهُمْ فَتَهْتَدُونَ) تا که سز طوغری بولی بوله سنر (وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ) دخی اولوقتی مذکور قیلد
 حضرت موسیٰ عجله عبادت ایدن طائفه سنه سولیدی (يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُوتِيتُمْ أَنفُسَكُمُ
 فَخَفِيصًا سَرَكْتُمْ) پس علمدن وجوده سز کتورن خدایه نضر عله دونک (فَأَقَاتُوا أَنفُسَكُمْ) اند نصکره مخالفت کز
 قطع شهواته اولدرک (ذَلِكُمْ) اول اولدرمک نفس کزی (خَيْرِكُمْ) سز یکر کدر (عِنْدَ بَارِئِكُمْ) سز بیاند
 قنده (فَتَابَ عَلَيْكُمْ) بو ایشی اگر ایشلر سز حق تعالیٰ اوزر یکره مغفرتله دونر (إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ) تحقیقا
 تکرری تعالیٰ کتد و در قوللر اوزره مغفرتله رنج ایدن (الزَّحِيمِ) توبه کارلره زیاده مهر یا نلق ایدن (وَلِذَلِكُمْ
 دخی خاطر کزه کتورک اولوقتی که دید بکر یعنی اختیار کزدن حضرت موسایله طور طاغنه کیدن یتش
 کسنه خدانک کلامن ایشتمکه ایشد کلر ندن نصکره سولیدی (يَا مُوسَىٰ كُنْ تَوَّابًا) ای موسیٰ زینتی کا
 نصدق یا یتیم زکیم حجاب آرد ندن ایشد یکر سوز ایزد ذوالجلالک سوز بیدر (حَقِّ تَرَىٰ لِلَّهِ جَهَنَّمَ) تکرری
 کوز یتیمه اشکارا کور منجه (فَأَخَذْنَا مِنْهُمُ الصَّعِقَةَ) پس کو کدن ابنان اش اول اخبار اولان یتیم کسنه

الدى (وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ) وحايلو كه كاسر بقر سز منقولد ركيم اول صاعقه كو كدن كلش بر ميب صدا
ايدى قن جماعت مزبوره آنى ايشتد يلر بدن هلاك اولديلر حضرت موسى عليه السلام انلره بقوى
ديك يا الهى بنى اسرائيله نه جواب ويررم كه جمله اخيار لرى قيرلد حق سبحا و تعالى لطف و كرم دن انلر لجا
ابتدى نته كيم بيوردى (فَرَيْضَنَا كَرِهَ) صكره سزى زنه قلدق (مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ) صاعقه ايله
اولد بيكزد نصكره (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) تاك سز حق سبحا و تعالى نك نعلنر نه اعتراف ايدوب بيله سز
بعد الموت سزى حيا ايدوب لطف و كرم نه مظهر قيلدى (وَمَا لَنَا عَلَيْكُمْ أَنْعَامٌ) اووزريكه بولتى
سايبا قيلدق تاكه آقباك زحمتك چكيه سز وبونعت انلره اولزمان واقع اولد يكه تبه صحرا سنده
قرف بيل فالوب كند ولله نه خيمه ونه سايبان وار ايديك (وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ الْمَنَّاءَ السَّلْوى) اووزريكه
ترنجبىنى و بلوه قوشنى ايندر دك عند البعض سكو بلدر چين قوشيدر (كُلُوا مِنْ حَيْثُ بَاتَ مَا رَزَقْنَاكُمْ
سزى روزى قيلد بغز ياكيزه منسنه لردن بيكر (وَمَا ظَلَمُوا) وبونعلنر ين شكر ك ادا ايمه مكلر بيله بزه
ستم ايمد يلر (وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) ولكن كند و جانلر نه ستم ايدر لردى (وَأَرْزَقْنَا أَرْحَامَهُمْ
الْقُرْبى) و ياد كزه كورك اولوقنيكه سزه ديدك بو كويه يعنى بيت المقدسه كيرك (فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ
پس آنك ميوسندن و طعامدن بيك قفى برده كه ايستد بيكر (رِغَالًا) بر فالنلش بيك (وَأَدْخَلُوا الْبَيْتَ الْحَرَامَ
وانك قپوسندن سجد ايتد بيكر حالده كيرك (وَقُولُوا حِطَّةً) وسويكز مطلوبز منر حظه دير بغز كاها لاش
صالنسى (تَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ) كاها لركزى سيزه بار لغارز (وَسَبِّحْ بُرْدَ الْمُحْسِنِينَ) وبى شبهه ابوك
ايشليانلره ثوابى آر تررز (فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ) پس جانلر نه ستم ايدنلر كذولو
سوليان سوزدن اووزكه برسوز كتورد يلر يعنى حوجل و علا انلره فرمان ايتد كيم حطه سويكز انلر
حطاسمقا ناديد يلر يعنى مطلوبز قزل بغدايدر (فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا) پس ستم ايدنلر اووز رلا
ايندر دك (يَجْرَأُ مِنَ السَّمَاءِ) كو كدن بر اشكجه (بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ) حذى كچمكرى سببيله و اول
اشكجه طاعون ايدى مرويدر كه بر ساعتده انلردن بكرى درت بيك آدم قيلدى (وَأَنْزَلْنَا سُنْبُلًا
مُوسَى يَقُومُ) و ياده كورك اولوقنيكه موسى عليه السلام قبيله سيمون صوفى ايستد اولد مكه
تبه صحرا سنده صوسز قالد يلر (فَقُلْنَا أَصْرِبْ بَعْصَاكَ الْحَجْرَ) پس كندوب ديدك اى موسى كككلاه
طاشى اور و اول طاش بر متع طاش ايدى جرمى انسان باشى قدر كلور دى حق سبحانه و تعالى انى
جندلر موسى عليه السلامه كوندر دى (فَأَنْفَجَرْتُ مِنْهُ أُنثَى عَشْرَةَ عَيْنًا) پس ككيله آنى اوردى اندن
اون ايكى كوز صوفى سز انلك اسطبا سينجه اچلدك (فَدَعَمَ كُلُّ أُنْثَى مَشْرَبَهُمْ) تحقيقا كه

هر سبط ایچک بر بنی بیلدی (کَلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ) انلر سوبلک تکری تعالی سزوروز
 قیلدیغی من و سلوای سبک و کوزلک صونیدن ایچک (وَلَا تَقْتُلُوا فِي الْأَرْضِ) و بریزنده
 حدو کنج اوز نئمک (مُفْسِدِينَ) برماز ایشلیجیلر اولدیغی خالده (وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ)
 و یاد ایدک اولوقینکه دیدیکر ای موسی (لَنْ نُصَبِرَ عَلَىٰ مَا عَمِلُوا وَلَا جَبَلًا) بر در لوئیچک اوزره
 فلتمرز و بیچکری کرچه من و سلوای ابدی و او متعدد در لکن مکرر اولدیغیچون انی طعام واحد
 عایدیلر (فَادْعُنَا رَبَّكَ) پس هر زرد کار که بزم ایچون دعاایت (يُخْرِجْنَا) قدر تبیله
 بزم ایچون چیقارسون (وَأَنْتَ الْأَرْضُ) بر بتوریدیکی اشیادن (مِنْ تَعْلَمُهَا) برک تره سندن (وَفِيهَا
 وخیارندن (وَفَوْقَهَا) و بغدادیندن یا صارمهاغندن (وَعَدَسِيهَا) و مرجکندن
 وَبَصِيحَا) و صوغانندن (قَالَ) حضرت موسی سوبلک (اسْتَبَدُّ لَوْلَا الَّذِي هُوَ آتِي بِالذِّكْرِ
 هُوَ خَيْرٌ) بیچون واقعه ده ایچ اولان نسنه اعلی اولان نسنه تک برینه ایستر سز یعنی بیچون
 من و سلوای مذکور اولان نبانانه تبدیل ایتکه طالب اولور سز (اهْبُطُوا مِصْرًا) ارض
 مقدسدن بر شهر اینوک (فَإِنْ لَكُمْ مَأْسَأَلْتُمْ) که بی شبهه طلب ایندیگ کر شی سزه
 حاصلدر (وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ) و خوارلق و یوقسالیق اوزر لرینه اورلک
 یعنی کند و لکه ملازم اولک (وَبِأَنَّهُمْ كَفَرُوا مِنْ اللَّهِ) و حوقف الینک خشنه مستحق
 اولدیلر (ذَلِكَ) مذکور اولان خوارلق و بیچاره لک و خشم (بِآيَاتِهِمْ) اول سبیله در که انلر
 کائوا ایگمرون باایات الله خدا تک ایندر یکی تورانک اینلرینه کفر ایدر لدی (وَيَقْلُوبُونَ
 النَّبِيِّينَ بغير الحق) و نلخی ره پیغمبر لری اولدر لر لوی زیر حضرت بیچی و زکریا و اسمعیل لری
 و غیر لرین بر کناهلری ثابت اولمش ایکن قتل ایندیلر (ذَلِكَ) مذکور اولان کفر و قتل (بِمَا عَصَوْا
 ایندکری عصبیا سبیله (وَكَانُوا يَعْتَدُونَ) و حد و شرعیته تجا و ایتیکار یله انلردن
 صادر اولدی (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا) تحفیفا شون کیمسه که کسانله تصدیق کوردیلر یعنی
 محمد المصطفی انک دینیله تدین ایدلر انلردن مخلص اولنلر و اهل نفاق اولانلر (وَالَّذِينَ هَادُوا
 و شول کیمسه که دین یهودیله تدین ایندیلر (وَالضَّالِّينَ) حضرت عبسانک مله اوزره
 اولانلر (وَالضَّالِّينَ) و نصارانک و نجوسک ارسنده اولان کیمسه لر (مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
 وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا) مزبور اولان طوئعندن هر کیم وجه لایق اوزره خدا کیه و روز
 جزانک وقوعنه تصدیق کوردی و کوزل عمل ایشلدی (فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ) انلره اجر تالری

حاصلد پروردگار لری قنك (وَلَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ) ونه اوز لرینه قور قوا لور (وَلَا تَحْزَنُونَ) ونه جزا حلد مانلر غناك اولور لر (وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ) وياده كورك اولوقيكه حضرت موسا اتباع اينمك، ونورانك احكامن قبول اينمك عهد و پيمان كرى اللق (وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمْ الطُّورَ) وطاغى اوستكره قالدردق تاكه عهد و پيمانى ويرد بكم مرويدر كه چي حضرت موسى بنى اسرائيله توراني كوردى انك ايجنده اولان تكاليف شاقه بى وقوديلر اوز لر رينه اعتر كلوب قبولدن ممنوع اولديلر حوجبل وعلا حضرت جبرائله فرمان اينديكم طور طاغى اوستا لرينه قالدرد چن اوز لر رينه اتى قالدرد وسايان كبي قيلد تورانك احكامنه قبول يتديلر حوسبجان و تعا انلره بيوردى (حُدُّوْا مَا آتَيْنَاكُمْ نِقْمَةً) سزه ويرد بكم احكامى جد وجهدا بلله الك (وَأَذِّنْ لِقَوْمِهِمْ) والچنده اولان ثواب وعقابي خاطره كورك (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) تاكه سز معاصيدن صاقنه سز قَمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ) پس اول عهد و پيمانى ويرد بكم كرز نصكره فرمانمزدن بوز چورد بكم قَالُوا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةٌ) پس تكرى تقالينك احسان واسر كسى اوزر بكم اولسيد لکنتم من الخاسرين) البنده اونوز نلردن اولورديكم (وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اتَّعَدُوا) و تحققتا بيلد بكم شول كيمسه لكيم ذاود علي السلا ماک عصر نده فرمان الهى به مخالفت اينديلر (مِنْكُمْ) سزك جماعت كردن (فِي السَّبْتِ) جمعه ايسر نده كه انلره فرمان اولمشد بكم بالق صيد اينميه لر بعد فرمانه مخالفت ايدوب ضيد اينديلر (فَقُلْنَا لَهُمْ) پس انلره ديدك (كُتِبَ عَلَيْكُمُ الذَّبْحُ) خوار و حغير ميمونلر اولك (فَجَعَلْنَا مَا تَكَلَّمُوا مِنْ غَيْرِ مِمَّا نَزَّلْنَا) پس بزا اول مسخ و عقوبتى بر منع ايدر عجز قيلدق (لِأَنَّ بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا) انلرك عصر نده حاضر اولانلره و انلرد نصكره كالانلره وَمَوْعِظَةً لِلنَّفْسَانِ) و رهيز كار اولانلره بريند و ضيحت و بوقصه نك بيانى سورة اعرفده كلوران شاء الله تعالى (وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ) وياد كزه كورك اولوقيكه موسى عليه السلا قبيله سنه ديدك (إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً) على التحقيق ايزد ذوالجلال سزه فرمان ايدر كه برانك بوغاز ليه سز بلكل بو حكاينك مبدائى كلك ايندر كه وا ذقلم نفسا اينيدر ليكن بو اينلرده انلرك مساويلر مبيتن اولديغيچون نفديم اولندي مرويدر كيم بنى اسرائيلد بر اولمشد پير و اريدك انك قرنداشى و شاطرى ميراثنه طبع ايند كرى جهندن انك اوغلى ولد ذ شلرك قپوسنده اتى صالح ديلره رقيب خلفدن قاننى دعوا اينمك باشلد بيلر حوسبجان و تعا بنى اسرائيله فرمان اينديكه برانك بوغاز ليو ب انك بر مقدار بيله اتى اوره كر كه زنده اولوب

فانلندن خبر و بر حضرت موسیٰ فرمائی آنکه تبلیغ اید بیک (قَالُوا اَنْتُمْ نَاهُوْنَ) دید بلس
 یاسن بزى مسخره لکه الورسن بزسندن قیلک خبرین سؤال ایدرززه دیرسن که اینک بوغلاکز
 قَالَ اَعُوذُ بِاللّٰهِ اَنْ اَكُونَ مِنَ الْاَهْلِيْنَ) حضرت موسیٰ دیدی تکرى تعالایه صیغورمه که نادانلر زرم
 سندن اوله به (قَالُوا لَعْنَةُ رَبِّكَ) دیدیلر ای موسیٰ پروردکارندن بزم ایچون طلب ایت
 یبیتن لناماهی) بزہ بیان اینسونیم اول اینک نه اصل سننه درکه بوخاصیت انده بولنور (قَالَ لَنْ يَقُوْ
 حضرت موسیٰ السلام دیدی تحقیقا که حق سبحانه و تعالی سویلر (اِنَّهَا بَقْرَةٌ) بی شبهه
 اول اینک درکه (لَا فَارِضَ) نه قوجه درکه عدلن فالمش اوله (وَلَا يَكُوْرُ) ونه بشمش برکردر
 عَوْنُ بَيْنَ ذَلِكَ) پیرلک وجوانلق ارسنده اورته در (فَاعْمَلُوا مَا تُؤْمَرُوْنَ) پس فرمان اولدینکز
 سننه بی ایشله کز (قَالُوا اِنَّا لَنَرِيْكَ) دیدیلر بزم ایچون پروردکار که دعایت (يُبَيِّنُ لَنَا
 مَا كُوْنُهَا) آنک رنگی نه اولدیغک بزہ بیان ایبتسون (قَالَ اِنَّهُ يَقُوْلُ) حضرت موسیٰ دیدی
 على التحقيق که خدا عزوجل دیر (اِنَّهَا بَقْرَةٌ صَفْرَاءُ) بی شبهه اول اینک برصا اینه کدر (فَاَفِجْ
 لُوْنَهَا) رنگی غاینله صاریدر (سُرُّرَاتٍ ظَلْمٰنٍ) کوزل رنگندن کندویه بقلو فرخند
 قیلار (قَالُوا لَعْنَةُ رَبِّكَ) برخی دیدیلر پروردکار که بزم ایچون دعایت (يُبَيِّنُ لَنَا مَا هِیَ
 اول اینک نه اولدیغک بزہ بیان ایبتسون (اِنَّ الْبَقْرَةَ شَاْهَةٌ عَلَيْنَا) تحقیقا که اینکلر اوزریمزه
 مشتبّه اولدی زیر اصا رتغله واورته باشلغله متصف اولان اینک چوقدر (وَاِنَّ شَاْءَ اللّٰهِ
 لَمُهْدُوْنَ) وبی شبهه تکرى تعالی ابسترسه بز بوغلاخچو اینکه بول بولجیلر زرم ویدر کیم
 حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم بهوردیکه بنی اسرائیل ان شآء الله دیمسیدیلر
 بوغلاخچو اینکه قیامته دک بول بولازلردک (قَالَ لَنْ يَقُوْلُ) حضرت موسیٰ دیدی بی شبهه خدا
 متعال دیر (اِنَّهَا بَقْرَةٌ) على التحقيق اول برینه کدر (لَا ذَلُوْا شَيْْءًا لّٰدْرِضَ) نه رام اولمش که چفت
 سور مسنیله بری قارشدرد (وَلَا تَشْفِ الْحَرْتُ) ونه اکیض صوارر (مُسَلَّمَةٌ) جمله عیوبن پالوش
 لایشیه فهنا) رنگه مخالف اینکه بررنگ بوقدر چن بنی اسرائیل بوشتانلری دکدیلر (قَالُوا اَلَا اَنْ
 جِئْتُ بِالْحَقِّ) دیدیلر شمدی اینک حقیقی وصفه کوردک (فَذَبْحُوْهَا) پس اینکی پیدا ایدو بوغلاخچو
 وَمَا كَادُوْا يَفْعَلُوْنَ) وبقلشدیکه اینکک بهاسی اغر اولدیغچون مامور اولدقلر ایشی ایشیکه لک
 سرویدر که بنی اسرائیلدن برصالح پیرک برکوچک اوغلی و بر اینکی واز ایدک اینکی برسنبه زاره کونورب
 دیدی بالهی یوانیکی بن سکا امانت ویردم اوغلو م بیوک اولنجیه بعده اول اینک اولکانده بودک وصفه

مزبور که ایله متفرّد اولمشد چقن بزاسرائل قنده اول اینک بوغاز نسی معین اولد
 اول پیرک اوغلندن وقار بیسندن انی پوستی طولیسی النونله صائون الدیلر (وَإِذْ قَتَلْتُمْ
 نَفْسًا) و یاد کرده کتورک اولوقدیکم برادی اولدر دیکر بو کلامم قوم اولان قصه نك
 ایند اسیدرنته که سابقه کا اشارت اولندی (فَأَدْرَأْتُمْ فِيهَا) پس اول مقبولک
 شانده مخصوصه ایندیکر (وَاللَّهُ مُخَيِّجٌ) وحق سبحان و تعالی بید ایلیجیدر (فَالْتَمِمْكُمْ
 صَافِدًا بِفَكْرٍ شَيْءٍ) (فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بَعْضَهَا) صکره دیدک اول مقبولی اینک برپاره سیله
 اورک اول پاره لسان یا قولاق ایدی یا اوز که لری وهر تقدیر اوزره قن آنکه انی اوردیله
 کردتندن قاراق روزه اولوب کند وی اولدره قی سولیدی یینه میت دوشدی
 کَذَلِكَ نُجِی اللّٰهُ النّٰوْنِ) نه کیم تکریمی اول منی حیا ایله جمله اولمشکر حیا ایدر ویریم
 آیانه) وکمال قدر نیک دلیلین سره کوستردر (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) تاکه عقولکنز کامل اولوب
 بیه سرکیم بر نفسک حیا سنه قادر اولان جمله نفوسک حیا سنه قادر در (لَمَّا قَسَتْ
 قُلُوبُهُمْ مِنْ تَعْبُدِ ذٰلِكَ) پس عظیم دلیل مشاهده ایندیکر نضکره کولر بیکر برک اولدی
 فَمِنْ كَاِبْحَارَةٍ) پس انلر سخنگاه طاش کیدر (وَأَشَدُّ قَسْوَةً) یا خود پرکک جهسندن
 طاشدن زیاده برکدر (وَأَنْ مِنْ كَابْحَارَةٍ لَّا يَنْفِرُ مِنْهُ إِلَّا نَهَارٌ) و تحقیقا طاشندن
 شول نوع وارک اندن بر مقدار قر (وَأَنْ مِنْهَا لَمَّا يَشْفَقُ فَيَنْفِخُ مِنْهُ الْمَاءَ) وی شبهه نکلان
 شول قسم وارک یاریلوب اندن صوجبقار بکار لکی (وَأَنْ مِنْهَا لَمَّا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ
 وَعَلَى التَّحْقِيقِ كَيْمَ آتَدْنِ شَوْلِ قِسْمِ وَارَكِ حَقِّ تَعَالِيكَ قور قوسندن یوقار و دن اشغکه اینر
 وَمَا اللَّهُ بِعَاقِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ) وحق سبحانه و تعالی هیچ غافل دکدر سنک ای یهود ایشله برککذ
 ایشدن (أَفَتَعْظَمُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا بِكُمْ) پس طمع ایدر میسنزای رسول ولی اهل یمانکه یهود سنری
 تصدیق ایلر (وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ) و حالبوکه انلرک اسلاف دن برکروه وارایدیکه
 يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ) خدانک سوزین ایشدر لر (لَمَّا يُخْرِجُونَ) صکره اول سوزی دونددر لر
 مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ) انی فهم ایند کارند نضکره (وَهُمْ يَعْلَمُونَ) و حاله هذه انلر ییلور لر که ایند کلام
 ایشده افرا اید یور لر (وَإِذِ الْعَوَالِدِينَ أَسْأَلُوا) وحقن یهود طائفه سندن منافق اولانلر اهل ایما
 ملاقی اولور لر (فَالْوَالِدَاتُ) دیرلر یز تصدیق ایند که سزحق اوزره سر و پیغمبر بکر اول پیغمبر درک
 تورانده آنکه مشرکه ویرلد (وَإِذِ اخْتَلَفْتُمْ إِلَىٰ بَعْضِهِمْ) وحقن بری برله تنها اولور لرد

قالوا يهوديت اوزره فلا نلر عتاب يوزندلر منا فاولان لره در برلر (اخذتوهم بما فتح الله عليكم
 نچون اهل ايمان خبايدر سز اولر سنسه دن بعني محمد المصطفا نك فعندك نكري تعالى سزه نوزاند
 بيان ايندي (يحايجوكم بعند ربكم) ناكه اكله برورد كار كرتونده اوزر بكرة احتياج ايدر لر بعني
 انلر نندن كاه ايند بكرة ناكه خدا دن اوزر بكرة ايمان كاكابك قوليله سزى الزام ايدر لر (افلا تعقلون)
 پس نچون فهم اينر سز كه انلر اكله سزه خصو ايدر لر (اولا يعلمون) ايا هودن تفكر ايدوب سبيل سز لر كيم
 ان الله يعلم ما ليسرون وما يعلنون بلا شبهه حق جل وعلا كيزلى واشكارا ايند كلى سنسه بيلور پس
 نچون كفى اخفا ايدوب اسلامى اشكارا ايدر لر (و منهم اميون) وهودن نه او قومش ونه باز مش عمتا
 ولر (لا يعلمون الكتاب) نوراني بيلر لر نه اينجده اولان سنسه لره معرفت لرى وار (الا امايتي) ليكن
 از ولر بعني نوراني تحريف ايدن بطللردن الدقلى بلان لرى انجى اعفاد ايدر لر (وانهم لا يظنون) اولان سنسه
 دكله رايه بر كان ايدر كر وهدر لر هيج علملر يوقدر (فويل للذين) پس عذاب و محنت اولسون شولر كسنه لره
 يكبسون الكتاب بايديهم) محرف اولان سنسه اللربكه يازر لر (ثم يقولون هذا من عند الله) صكره در بر لر
 بويازلش شى خدا نك قنددر بو ايشى ايشلر لر (ليستروا ليه ثمنا قليلا) ناكه اكله بر از به ايد ايدر لر
 بعني نورلك احكامنر تحريف ايدر لر ناكه سبيله دنياى دنيه نك متاعدن بر شى حاصل ايدر لر اولر
 شى كچه دانلدن مچوق شيدر لكن كند ولره اما ده اولان عذاب نسبت اولجبه غايله بر از سنسه
 عد اولنور (فويل لهم بما كذبوا بآياتهم) پس جهنم دره سى نلره اولسون اول سنسه دن او تبرك اللذواد
 وويل لهم بما يكذبون) واشكينه نك اشك نلره اولسون قزاند قلر شيك جهندن بعني الدقلى
 رشوتلردن (وقالوا ان تمسنا النار الا انا ما معدودة) دخى هودد ايدلر جهنم اشتم بزه دكر الاضالمش
 كونه رويدر كيم بعض هودد بيدر فرق كون معذب اولور بوز اغويه عبادت ايند بكمز كونلر ك مشيخ
 وبعض ايدر دى دنيا نك مدق بى بيك بيلدر هريك بيلر نه بر كون معذب اولور وقل اتخذته
 عند الله عهدا) سويله با محمد ايا بو ايد بكمز سوزه تكريك قنددر بروعدالديكر كيم اكر بوكونا
 بروعدالديكر (قل تخلف الله عهدا) حق جل وعلا وعده سنسه خلاف اينر با وجود اكه
 حق تعاليدن بوكونا عهد صادر اولدك (ام تقولون على الله ما لا تعلمون) بلكه بيلد بكمز
 شى تكرى تعالى اوزره افزا ايدوب سويلر سز (بلى من كذب سئنه) لفظ بلى نفى ايند كلى
 سنسه كه جهنمك چوق زمان مكث اينكدر روجه اخم اوزر رهاشات ايدر ناكه قوللر بن ابطال اينسنه
 دليل كى وله بعني نلر جهنمك دائما مقيد لر لر زير اهر كيم بر برك قزاند (واصطك به خطيبتنه)